

УДК 687.01:378

МУСИЄНКО В.О., КОЛОСНІЧЕНКО М.В., ОСТАПЕНКО Н.В.
Київський національний університет технологій та дизайну

**ВИКОРИСТАННЯ НАЧЕРКІВ ТА ЗАМАЛЬОВОК
ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ
ДИЗАЙНЕРІВ-МОДЕЛЬЄРІВ**

***Мета.** Дослідження впливу виконання начерків та замальовок у освітньому процесі на ефективність розкриття творчих здібностей та можливостей студентів-модельєрів.*

***Методика.** Застосовано загальновідомий метод теоретично-аналітичного дослідження особливостей виконання короткотермінових рисунків студентів в освітньому процесі.*

***Результати.** Розкрито основні, характерні особливості творчої роботи при виконанні начерків та замальовок об'єктів, подій в статичних, динамічних умовах, а також при роботі над одноплановою або багатоплановою композиціями. Сформульовано основні етапи методики виконання короткотермінових освітніх рисунків-начерків та замальовок.*

***Наукова новизна.** Сформульовано специфічні вимоги до організації роботи студентів-дизайнерів при виконанні ними короткотермінових рисунків.*

***Практична значимість.** Запропоновано рекомендації щодо навчання, які дозволяють створити умови для формування художньо-освітньої бази студентів, розкривати і розвивати їх творчі здібності та професійні навички.*

***Ключові слова:** короткотерміновий рисунок, начерки та замальовки, дизайнер-модельєр, зорова пам'ять.*

***Вступ.** Особливе призначення короткотермінових рисунків (начерків та замальовок) спрямоване на глибоке розуміння та опанування всіх тонкощів, деталей технології виконання таких рисунків та підвищення загального художньо-освітнього професійного рівня. Начерки та замальовки допомагають майбутнім фахівцям виховувати та зміцнювати в собі почуття загостреного сприйняття оточуючої дійсності (в статиці та динаміці), спостерігати і свідомо узагальнювати побачене [1–3].*

***Постановка завдання.** Спостерігаючи та вивчаючи життя в його багатоплановості, майбутні дизайнери отримують безліч нових вражень, розширюючи тим самим свій кругозір, збагачуючи свої творчі можливості. Тому, виховання такої індивідуальної риси, як вміння спостерігати та аналізувати побачене, є головними і вирішальними факторами в процесі формування художньо-освітньої бази та розвитку професійних здібностей майбутніх розробників нових моделей товарів широкого вжитку, індивідуального та промислового виробництва. Робота над короткотерміновими рисунками (начерками та замальовками) має особливий вплив на розширення творчого арсеналу при виконанні академічного рисунку, на розвиток здатності студентів спостерігати та аналізувати натуру, об'єкти, події, розвивати, збагачувати можливості зорової пам'яті, яка створює передумови для формування творчого мислення та уяви. Результатом розвитку зорової пам'яті студентів є збагачення творчої уяви, яка розширює можливості створювати форму, рисунок «від себе», тобто за уявою. Вплив на активізацію можливостей зорової пам'яті багато в чому залежить від сили психоемоційного*

враження від побаченого – натури, події, яка створює значний відбиток в певних відділах великих півкуль головного мозку та підсилює бажання затримати і зберегти отриману інформацію. На процес фіксації, запам'ятовування та відтворення такої інформації суттєвий вплив має психоемоційний стан людини. Все це ставить завдання дослідження та розкриття творчої складової навчання студентів шляхом виконання начерків та замальовок.

Результати дослідження. Для розвитку та збагачення творчих можливостей студентів в процесі навчання необхідно зосередити їх увагу на виконання та засвоєння основних практичних задач, а саме:

- постійно розвивати природну здатність до спостереження та всебічного аналізу натури, форми чи події;
- навчитись бачити об'єкт в цілому та розуміти взаємозв'язки між окремими частинами цілого;
- постійно розвивати та зміцнювати зорову пам'ять практичною роботою, виконуючи тривалі академічні рисунки та короткотривалі (начерки, замальовки);
- в своїй творчій, практичній роботі (пошук форми, кольору, тону) постійно використовувати елементи, мотиви раніше побаченого.

До вищевказаних вимог необхідно віднести ще одну, вкрай необхідну, яка пов'язана з процесом розвитку «гостроти зору», вмінню швидко та точно «на око» визначати лінійні та просторові розміри натури, тонові відношення, масштабність зображення, які передаються рисунком. Необхідно виділити таку характерну особливість роботи над начерком та замальовкою, як обмежений час (3–5 хвилин) спостереження та виконання, що вимагає від виконавця активного емоційного сприйняття та зорового напруження. Саме за такий час необхідно виділити та сприйняти тільки головне, характерне, не звертаючи своєї уваги на випадкові, несуттєві дрібниці. Причому, користуючись мінімальною кількістю графічних засобів, необхідно образно, виразно та лаконічно передати характер натури в зображенні. В процесі роботи над короткотерміновими рисунками студент набуває певного професійного досвіду, який дозволяє практично однією лінією передати рух, об'єм, характер натури, виховує відчуття пропорції, масштабності, збагачує спостережливість та уяву. Також така творча діяльність змушує виконавця логічно думати, виховує професійну звичку швидко оцінювати об'єкт в цілому та використовувати найбільш виразні засоби (лінії, штрихи, колір, тон) для об'єктивної характеристики натури зображення. Виконуючи начерки та замальовки, студент розвиває спостережливість, концентрує увагу, тренує зорову пам'ять та окомір, вчиться швидко орієнтуватись в оточуючому середовищі та приймати єдине вірне рішення при фіксації рисунку на відповідному форматі зображення. Всі отримані практичні навички позитивно впливають на професійну кваліфікацію майбутніх дизайнерів, стають необхідною органічною потребою, яка розкриває, збагачує творчі можливості та допомагає ефективно опанувати образотворчу грамоту, розширюючи арсенал практичного використання знань у професійній діяльності. Особливе місце в освітньому процесі студентів займає техніка та організація роботи при виконанні короткотермінових рисунків [2–5]. Для широкого впровадження сучасної методики при виконанні короткотермінових рисунків (начерків та замальовок), яка дозволяє організувати, систематизувати та розширити практичну базу освітнього процесу студентів нами запропоновано шляхи розвитку їх професійних

можливостей та індивідуальні якості (спостережливість, зорову пам'ять, уяву, реакцію) при виконанні зображень предметів.

Серед вимог до організації освітньої роботи студентів виділено окремо роботу над начерками, які:

- виконуються від початку і до кінця безпосередньо з природи при одночасному спостереженні її характеру та особливостей;
- виконуються комбіновано (робота починається безпосереднім спостереженням за природою – закінчується винятково за пам'яттю без природи);
- виконуються тільки за пам'яттю (на основі певних зорових вражень, які фіксувались та закріпились в свідомості);
- виконуються за методом «від себе», що пов'язано з можливістю та здатністю людини викликати в свідомості уявлення про людей, події, предмети та психоемоційний стан, який виникав та супроводжував такі спостереження;
- виконуються при умові використання усіх вищезазначених вимог.

Всі вимоги до організації роботи над начерком об'єднуються однією загальною і обов'язковою умовою, яка вимагає безпосереднього і швидкого спостереження та оцінки природи з одночасним виконанням начерку, або попередньо, перед початком роботи, яка закінчується по пам'яті або за уявою. Ефективність застосування тієї чи іншої вимоги при організації роботи над начерком тісно пов'язані із змістом (люди, тварини, птахи тощо), характером, призначенням рисунку та умови, в яких виконується робота (кількість об'єктів, статичне чи динамічне положення природи тощо). Тобто, при виконанні начерку в організації роботи необхідно враховувати вимогу, яку формують два визначальних фактори: час (тривалість) роботи; стан, положення природи.

На ефективність виконання начерку (якість рисунку, повнота зображення, пропорції та масштабність зображення, композиційні рішення) також впливають зовнішні об'єктивні умови (приміщення, вулиця, транспорт, кількість об'єктів тощо), до яких студенту необхідно швидко пристосуватись та адаптуватись. Основна, визначальна цінність постійної творчої роботи над начерками полягає у створенні умов для розвитку у студентів специфічних професійних якостей, таких, як спостережливість, цілісне бачення природи, зорова пам'ять, тренування зору та стимулювання вміння «на око» визначити масштабні співвідношення та пропорції природи, тональні та кольорові форми у відповідності до виконаного зображення. Здатність зорового сприйняття цілісності природи чи явища виділяти характерне, головне та суттєве із значного об'єму деталей, визначаючи внутрішній зв'язок між ними є специфічною, професійною рисою майбутнього дизайнера.

Професійна здатність виділити із всього розмаїття оточуючого середовища лише основні, характерні та неповторні риси, які властиві тільки даній природі, дозволяє реалізувати зорова пам'ять, над удосконаленням, збагаченням та розвитком якої необхідно постійно працювати при виконанні короткотермінових рисунків. Для успішної творчої діяльності майбутні модельєри-конструктори повинні постійно розвивати в собі професійні властивості до спостережень, аналізу, до збереження в пам'яті побаченого з метою відтворення форм нових практичних розробок, які проявляються при створенні нових моделей промислових виробів.

Необхідно відзначити, що в практичній роботі при підготовці майбутніх фахівців використовують короткотермінові рисунки двох видів [6]: перший – начерки, особливості та значення яких було розглянуто, а також детально розкрито їх вплив на розвиток та формування творчих здібностей, можливостей студентів; другий – замальовки, мета яких спрямована на розширення та збагачення професійного арсеналу при виконанні академічного рисунку і, особливо, в зображенні фігури людини. Однак, треба виділити, що начерки мають особливості переваги в формуванні творчих можливостей студентів технологією виконання зображення та характером рисунку (обмежений час виконання, цілісне бачення природи, статичне чи динамічне положення тощо).

Характерною особливістю замальовки є те, що зображення події або об'єкту виконується тільки з природи, які в подальшій роботі збагачуються окремими деталями. Такі замальовки спрямовані на фіксацію та збереження в графічному зображенні об'єктів, подій, які неможливо запам'ятати в деталях. Тому, такі замальовки часто слугують допоміжним матеріалом для подальшої творчої роботи. Важливу роль виконують замальовки у подальшому процесі розробок ескізних варіантів нових промислових або індивідуальних зразків виробів. Замальовки виконуються для вирішення певного композиційного задуму, для розв'язання конкретних творчих проблем при впровадженні нових розробок. Також часто виконуються «випадкові» замальовки, які здійснюються лише тому, що своєю ефективністю привернули увагу, без конкретного призначення. Вони створюють, так звані, творчий «архів», який, при необхідності, може бути використаний в подальшій практичній роботі. Відмінністю виконання замальовок є й те, що час їх виконання не обмежується, тому створюються додаткові умови для детального спостереження та всебічного аналізу природи (події). Постійна практична робота над виконанням замальовок з різноманітних об'єктів – людей, тварин, птахів, рослин та неживої природи (в статичних та динамічних умовах) дозволяє розширити творчі та технічні можливості майбутніх фахівців, які спрямовані на розвиток та зміцнення зорової пам'яті, окоміру, здатності узагальненого бачення та логічного аналізу об'єктів спостереження.

Висновки. Проведено аналіз впливу використання в освітньому процесі короткотермінових рисунків (начерків та замальовок) при підготовці майбутніх дизайнерів-модельєрів. Досліджено вплив виконання короткотермінових рисунків на розкриття й формування творчих здібностей та можливостей майбутніх фахівців; виявлення направленості творчої роботи студентів на розвиток особливих, характерних якостей, властивих творчим професіям: спостережливості; цілісне бачення природи чи події; зорова пам'ять; вміння «на око» визначати масштабні, колірні співвідношення та пропорції природи в зображенні; швидко, за умов дотримання основних вимог композиції та законів «золотого перетину», передавання характерних, неповторних рис природи. Встановлено, що в освітньому процесі необхідно перевагу надавати виконанню начерків, які значно активізують творчі здібності майбутніх фахівців і створюють творчу базу для подальшого зростання професійних можливостей при виконанні замальовок.

Запропонована методика та перелік вимог в роботі при виконанні короткотермінових рисунків, спрямована на збагачення та розширення творчого потенціалу студентів при роботі над академічним рисунком і, особливо, при зображенні фігури людини. Така спрямованість

освітнього процесу дозволяє ефективно впливати на розвиток творчих можливостей фахівців з розробки та впровадження у виробництво нових зразків товарів широкого вжитку, здатних конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Список використаних джерел

1. Колесніков В.Г. Рисунок: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / В. Г. Колесніков, М. В. Осипчук, О. П. Басанець. – К.: КНУТД, 2008. – 158 с.
2. Гула Є.П. Пластична анатомія – основа рисунка/ Є. П. Гула. – К., 2013. – 344 с.
3. Колесніков В.Г. Людина, яка пахне мистецтвом...: в 2-х т. / В. Г. Колесніков. – Полтава; К.: АГАТ ПРИНТ, 2012. – 776 с.
4. Серов А.М. Рисунок. Учебное пособие для студентов худож.-граф. фак. / А.М. Серов – М.: Просвещение, 1975. – 271 с.
5. Ростовцев Н.Н. Академический рисунок. Учебник для студентов худож.-граф. фак. / Н.Н.Ростовцев – М.: Просвещение, 1984. – 240 с.
6. Пармон Ф.М., Кондратенко Т.П. Рисунок и графика костюма. Учебник для вузов / Ф.М. Пармон, Т.П. Кондратенко – М.: Легпромбытиздат, 1987. – 208 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАБРОСКОВ И ЗАРИСОВОК КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА ПРИ ПОДГОТОВКЕ ДИЗАЙНЕРОВ-МОДЕЛЬЕРОВ

МУСИЕНКО В.А., КОЛОСНИЧЕНКО М.В., ОСТАПЕНКО Н.В.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Цель. Исследование влияния выполнения набросков и зарисовок в образовательном процессе на эффективность раскрытия творческих способностей и возможностей студентов-модельеров.

Методика. Применен общеизвестный метод теоретически-аналитического исследования особенностей выполнения краткосрочных рисунков студентов в образовательном процессе.

Результаты. Раскрыты основные, характерные особенности творческой работы при выполнении набросков и зарисовок объектов, событий, в статических, динамических условиях, а также при работе над одноплановой или многоплановой композициями. Сформулированы основные этапы методики выполнения краткосрочных образовательных рисунков-набросков и зарисовок.

Научная новизна. Сформулированы специфические требования к организации работы студентов-дизайнеров при выполнении ими краткосрочных рисунков.

Практическая значимость. Предложены рекомендации относительно учебы, которые позволяют создать условия для формирования художественно-образовательной базы студентов, раскрывать и развивать их творческие способности и профессиональные навыки.

Ключевые слова: краткосрочный рисунок, наброски и зарисовки, дизайнер-модельер, зрительная память.

**USE OF SKETCHES AND DRAWINGS AS MEANS OF INCREASE OF
EFFICIENCY OF EDUCATIONAL PROCESS BY PREPARING FASHION
DESIGNERS**

MUSIYENKO V., KOLOSNIHENKO M., OSTAPENKO N.

Kiev national university of technologies and design

Purpose. Research of influence of performance of sketches and sketches in educational process on efficiency of disclosure of creative abilities and opportunities of students fashion designers.

Methods. The well-known method of theoretical and analytical research of features of performance of short-term drawings of students in educational process is applied.

Results. The main characteristics of creative work are revealed, when performing sketches and sketches of objects, events in static and dynamic conditions, and also during the work on one-planned or multidimensional compositions. The main stages of a technique of performance of short-term educational drawings sketches and sketches are formulated.

Scientific novelty. Specific requirements to the organization of work of students designers when performing of short-term drawings are formulated.

Practical significance. Recommendations upon study which allow to create conditions for formation of art educational base of students, to reveal and develop their creative abilities and professional skills are proposed.

Key words: *short-term pattern, sketches and drawings, the fashion designer, visual memory.*